

Recenzja książki pod redakcją Ewy Domagały-Zyśk i Edit H. Kontry

English as a foreign language for deaf and hard-of-hearing persons – challenges and strategies

Cambridge Scholars Publishing, United Kingdom 2016

Katarzyna Karpińska-Szaj

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Filologii Romańskiej, Poznań

Adres autora: Katarzyna Karpińska-Szaj, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Filologii Romańskiej, al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, e-mail: kataszaj@amu.edu.pl

Książka „English as a foreign language for deaf and hard-of-hearing persons – challenges and strategies” dotyczy nauczania/uczenia się języka angielskiego jako obcego osób z uszkodzeniami słuchu. Jest to pozycja bardzo potrzebna na rynku wydawniczym, przydatna zarówno nauczycielom praktykom pracującym z uczniami z głębokimi uszkodzeniami słuchu, jak i badaczom zajmującym się rozwojem językowych kompetencji komunikacyjnych osób niesłyszących i słabosłyszących. W książce zawarto 11 rozdziałów autorstwa wysokiej rangi specjalistów z Francji, Norwegii, Polski i Serbii. Poszczególne części są różnorodne, traktują między innymi o rozwijaniu określonych sprawności językowych, materiałach dydaktycznych, wykorzystaniu komunikacji wspomagającej, strategiach i technikach pracy, łączy je jednak wspólne przesłanie: powodzenie nauczania/uczenia się języka obcego zależy przede wszystkim od holistycznego i jednocześnie zindywidualizowanego podejścia do ucznia.

W pierwszym rozdziale Nuzha Moritz prezentuje zagadnienie komunikacji ustnej z osobami z dysfunkcją słuchu oraz zrozumiałości ich mowy. Rozdział oparty jest na wynikach badań empirycznych, których celem było opisanie w kategoriach akustycznych i artykulacyjnych mowy dwojga osób z zaburzeniami słyszenia. W artykule znajduje się dokładny opis typowych błędów (segmentalnych i suprasegmentalnych) popełnianych przez osoby niesłyszące. Wyniki badań (prowadzonych dla języka francuskiego) wskazują, że błędy typu segmentalnego, takie jak substytucje, pominięcia i ubezdźwięcznianie, są przyczyną większych trudności w zrozumieniu mowy niż błędy w wymowie samogłosek. Natomiast głównymi czynnikami obniżającymi zrozumiałość mowy w warstwie suprasegmentalnej są błędy w zakresie intonacji. W zakończeniu autorka konkluduje, że znajomość źródeł trudności w zrozumiałości mowy w języku ojczystym jest ważnym czynnikiem pomagającym w pracy nad wymową obcojęzyczną. W drugim rozdziale Anna Podlewska opisuje znaczenie stosowania metody *cued speech* w nauczaniu języka

angielskiego osób niesłyszących. Badania opisywane przez autorkę polegały na analizie próbek mowy dwóch niesłyszących Polek posługujących się językiem angielskim przez grupę kilkunastu ojczystych użytkowników języka angielskiego, na początku i na końcu kursu. Uzyskane rezultaty wskazują na znaczącą poprawę wymowy studentek, a tym samym na możliwość zastosowania metody *cued speech* w nauczaniu języka angielskiego osób z dysfunkcją słuchu. W trzecim rozdziale podjęto zagadnienie wykorzystywania języka migowego w nauczaniu języka angielskiego jako obcego. Pat Pritchard opisuje w nim doświadczenia norweskie, wskazując na różnorodne role pełnione przez języki migowe w tym procesie. W edukacji wykorzystywany jest zarówno Norweski Język Migowy, jak i Brytyjski oraz Amerykański Język Migowy. Dzięki temu uczniowie używający na co dzień języka migowego mają okazję zapoznać się z językiem migowym używanym w innych krajach, uczą się w warunkach komfortu komunikacyjnego i rozwijają kompetencje komutacyjne. W celu nauczania wymowy stosowane są także pomocniczo wizualne systemy nauczania wymowy, np. *Visual Phonic*. Zagadnienie wykorzystywania języka migowego w nauczaniu języków obcych omawia także w kolejnym rozdziale Joanna Falkowska. Prezentuje ona doświadczenia komunikacyjne 25 niesłyszących i słabosłyszących uczestników prowadzonego przez siebie lektoratu, wskazując, że uczestnicy prezentowali szeroką i zróżnicowaną gamę kompetencji komunikacyjnych i językowych, co wymaga od nauczyciela zastosowania zasady indywidualizacji. Piąty rozdział został przygotowany przez autorów z Węgier – Katalin Piniel, Edit H. Kontrę i Katę Csizér. Autorki omawiają w nim wyniki badań przeprowadzonych wśród 10 nauczycieli pracujących w szkołach specjalnych dla niesłyszących na Węgrzech. Nauczyciele opisują w badaniach zarówno trudności w pracy wynikające z braku programów, podręczników, a także niedostatecznych kompetencji komunikacyjnych samych nauczycieli, którzy nieczęsto posługują się językiem migowym, jak i sukcesy, które są głównie efektem twórczej postawy nauczycieli i ich wysokiego poziomu

motywacji do zapewniania uczniom edukacji o wysokiej jakości. Rozdział szósty opisuje doświadczenia serbskie. Iva Urdarević wskazuje w nim na ogromną potrzebę zapewnienia niesłyszącym i słabosłyszącym dzieciom w Serbii lekcji języka obcego. Opisuje także duże znaczenie projektów międzynarodowych, w czasie których jej uczniowie mają okazję wykorzystywać język angielski, co z kolei motywuje ich do jeszcze większego wysiłku w zakresie uczenia się języka obcego.

Kolejne rozdziały dotyczą kwestii metodyki nauczania języka obcego osób z dysfunkcją słuchu. W rozdziale siódmym Jitka Sedláčková z Czech szczegółowo opisuje stosowane przez jej studentów strategie czytania ze zrozumieniem w języku angielskim. Ewa Domagała-Zyśk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie przedstawia trudności studentów z dysfunkcją słuchu w zakresie nabywania słownictwa w języku angielskim jako obcym oraz efektywne strategie nauczania słownictwa: personalizację, emocjonalizację oraz metodę analizy semantycznej i morfologicznej. W rozdziale dziewiątym Beata Gulatii z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Siedlcach omawia strategie wizualizacji jako skutecznego narzędzia w nauczaniu i rekomenduje szerokie wykorzystywanie w czasie zajęć języka migowego, ilustracji, filmów, plakatów, map myślowych i innych narzędzi. Anna Nabiałek, autorka rozdziału dziesiątego, pracująca na co dzień w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, postuluje zastosowanie metody „zanurzenia w języku” jako skutecznej strategii wzmacniającej motywację studentów oraz ich gotowość do posługiwania się językiem obcym w czasie spotkań z obco-krajowcami. Ostatni rozdział został przygotowany przez Monikę Malec. Przedstawiono w nim przykłady adaptacji scenariuszy zajęć do specyficznych potrzeb uczniów z dysfunkcją słuchu, z wykorzystaniem rozmaitych narzędzi technologicznych.

Książka jest bardzo cennym opracowaniem z następujących powodów:

- Autorzy obalają, popierając to doświadczeniami i badaniami, stereotyp niemoty osób niesłyszących, ukazując ich często skomplikowaną biografię językową (Joanna Falkowska, Iva Urdarević, Nuzha Moritz), oraz wykazują komunikacyjny i poznawczy potencjał wykorzystania ich wielojęzyczności lub wielokanałowości komunikacji (Anna Podlewska, Patricia Pritchard, Anna Nabiałek).
- W książce zostały przedstawione możliwości i strategie rozwijania poszczególnych sprawności językowych: komunikacji ustnej, pisania i przyswajania słownictwa (Patricia Pritchard, Jitka Sedláčková, Ewa Domagała-Zyśk).
- Proponowane strategie uczenia się/nauczania opisywane są w odniesieniu do konkretnych osób, z uwzględnieniem ich przeszłości, doświadczeń i preferencji w nauce języka, co zmienia optykę postrzegania specjalnych potrzeb edukacyjnych jako czynnika nie tylko regulującego dostosowanie materiałów i sposobów nauczania, lecz przede wszystkim służącemu rozwijaniu osobistej kompetencji uczenia się (Monika Malec, Beata Gulatii, Iva Urdarević, także pozostali Autorzy).
- Dyskutowane są doświadczenia związane z wykorzystaniem podejść wspomagających rozwijanie ogólnych kompetencji językowych w funkcji komunikacyjnej i reprezentatywnej (np. Anna Podlewska w odniesieniu do użycia fonogestów).

Jak zaznaczono we wstępie, rozwijanie kompetencji językowo-komunikacyjnych w języku angielskim jako *lingua franca* jest potrzebą, a wręcz koniecznością w dzisiejszych czasach. Wnioski płynące z przedstawionych w publikacji rozważań, badań i doświadczeń praktycznych wykraczają jednak poza naukę języka angielskiego jako obcego i mogą być szerzej wykorzystane w dydaktyce innych języków obcych, po które coraz częściej sięgają niesłyszący i słabosłyszący w swojej edukacji.